

Vårresan till Bergslagen

Peugeotklubbens vårresa 2023 gick till det sköna, gröna Bergslagen!

Bergslagen är faktiskt inte ett helt definierat område, utan ligger i delar av flera olika landskap. Området är mest känt för sin gruvindustri, här fanns gruvor och hyttor mest överallt, men de har lagts ned och Bergslagen har skaffat sig en ny identitet.

Träffen startade på Trattorian i den lilla orten Gyttorp strax utanför Nora. Gyttorp största arbetsgivare är dess sprängämnesfabrik, som numera heter Orica, förut Nitro Nobel. Under 40-talet bestämde VD:n på fabriken att han ville ha ett nytt bostadsområde för fabriksarbetarna och kontrakterade den brittiske arkitekten Ralph Erskine, som bodde i Sverige och hade gjort sig ett namn här. Centrum i Gyttorp utvecklades till ett område med mycket speciella radhus och småskaliga lägenhetshus, vända mot söder. Husen har ofta välvda tak och många olika detaljer, inget hus är det andra likt.

På den trevliga Trattorian, som även den ligger i en Erskine-byggnad, åt vi buffélunch och gick igenom programmet för dagen. Efter lunch begav vi oss iväg på vår första tur, först med en kort sightseeing-runda genom Gyttorp och sedan en halvtimmes färd till Grythyttan.

Turen var med oss och Grythyttan bjöd på "Forsens Dag" just denna dag. Där finns nämligen en kvar som mal stenmalet mjöl enligt gammal metod. Under Forsen Dag öppnar de dammluckorna i kolla upp och ståtar med hantverkare som bakar bröd, säljer hantverk med mera i den gamla kvarnen. Den lilla orten Grythyttan är annars mest känd för sin gästgivargård, där Carl Jan huserade under många år. Den var tyvärr stängd denna dag, men vi åkte förbi gästgivargården och Grythyttans kyrka i traditionell bergslagsstil på väg mot vårt nästa mål, Skräddartorp Hembygdsgård.

Skräddartorp är en gammal bergsmansgård som blev hembygdsgård därför att gårdens sista ägare inte hade några arvingar och testamenterade hela gården, med skog och allt, till hembygdsföreningen så den kunde bevaras. Gårdens ursprung är i den skogsfinska kulturen som startade i slutet av 1500-talet. Det gick till så att staten tyckte att det var lite väl tomt däruppe i Bergslagen och ville locka dit folk. I Finland fanns en halvnomadisk grupp som använde sig av svedjebränning när de odlade upp markerna. Man lyckades på outgrundliga vägar locka över några finnar som var villiga att pröva lyckan och sätta bo här. I Sverige kallades de sedan omväxlande svedjefinnar, skridfinnar eller skogsfinnar. Efterhand kom det fler och fler och de spreds sen över stora delar av mellansverige och även in i Norge. Ändå in till mitten av 1900-talet fanns det befolkning i Värmland som hade bevarat sitt finska språk, trots att det endast talades och inte skrevs. Idag räknar man med att 1,7 miljoner (!) svenskar har sitt ursprung i den skogsfinska kulturen, som konstigt nog är ganska okänd.

På hembygdsgården blev vi mottagna av ordföranden i hembygdsföreningen, en mycket kunnig man som sedan guidade oss i huvudbyggnaden. Den var tillbyggd i olika etapper och hade ett säreget utseende. Det är fascinerande att tänka sig att man har bott helt utan diskbänk in på 60-talet! Efteråt bjöds vi på hembakt fika i ytterligare en intressant byggnad på gården, som i själva verket huserade 14 byggnader, alltifrån bastu till vedbod. Det var dock så härligt väder att fikar avnjöts utomhus! Men ingen rast, ingen ro, ingen vila, snart bar de av till nästa mål...

Som var Skulpturparkerna i Hällefors! Hällefors har inget mycket "claim to fame", men de försöker så gott det går. Konstintresserade personer inom kommunen och Hällefors Bostads AB har i alla fall sett till att utsmycka hela fem bostadsområden med skulpturer. De har nämligen studerat kanske de allra första allmännyttiga bostäderna, grottbyar från forntiden, och sett att de redan då var utsmyckade med bilder. De har därför konkluderat att "bilder har en avgörande roll för människan att utvecklas som människa." Det är bara att parkera bilen och gå omkring och titta. Vi besökte två områden: först

Millesparken, där det finns den största samlingen av Carl Milles-skulpturer utanför Millesgården i Stockholm. Det innebar konkret fyra statyer, mitt i ett bostadsområde med tvåvånings bostadshus och ett äldreboende. Därefter drog vi vidare till Mästarnas Park. Det området ligger mitt i centrum och har ett flertal statyer av bland andra Johan Tobias Sergel (japp, han med Sergels Torg), Eric Grate, Carl Eldh, Bror Hjort med flera. Mycket imponerande samling.

Nu var det redan sent och vi hade ännu ett stopp på väg mot hotellet. Det var en kortare visit i en vacker gammal gruvby som heter Bredsjö. Gruvan är förstås nedlagd även där. De hade dock tagit fasta på sitt ursprung och i Folkets park finns en gammal dansloge där de inrett en permanent Slaggstensutställning. Slaggsten är vad som blir över när man gör järn av malm. Den kan i sin tur användas för att göra "tegel" eller stenar i andra former som sen används för att mura byggnader. Slaggstenen kan vara blå, grön eller skimra i massa olika färger, det är ett fascinerande material. Det har länge setts som bara en restprodukt, men det finns otaliga verk, alltifrån herrgårdar till trottoarer, som byggts av slaggsten. I Bredsjö kan man även gå en snitslad slaggstenspromenad för att se olika byggnader av slaggsten, men det hann vi inte med. Så gruvan är borta, malmen är såld, men slaggstenen består och de här byggnaderna som finns överallt i Bergslagen har ett högt kulturhistoriskt värde.

För övrigt är Bredsjö nu mest känd för sitt ostcafé och de ostar som tillverkas där. Bredsjö Blå heter en blåmögelost som säljs över hela landet.

När vi väl kom till hotellet blev vi mötte av hotellvärdinnan Helene, vi checkade in och sedan väntade en trerättersmiddag i hotellmatsalen. Hotellet vi bodde på heter Nyhyttans Kurort och var, som man förstår av namnet, en kurort förr i tiden där det bjöds hälsosamma bad och dryck från en källa. Källan finns kvar, men badkaren har Helene förvisat till källaren. Hotellet ligger mycket naturskönt till i en by med bondgårdar och en liten å som närmaste granne.

Nästa dag åt vi frukost och begav oss iväg strax efter nio till vårt första mål, Lerslättns Getfarm. Ägarna på getfarmen har väldigt många getter som skuttar runt i hagarna vid bondgården. Vi fick smaka två av gårdens produkter, en getost och en get- och komjölksost. Det visade sig att det går åt mycket mera mjölk för att tillverka getost än att tillverka ost av komjölk. Det gick även att inhandla ostar i deras lilla gårdsbutik. Största intresset tilldrog sig dock de söta getterna, som förevisas av experten själv, ägarens 8-åriga son. Han gick vant omkring i hagarna och plockade upp den ena killingen efter den andra för att visa oss. Det är inte var dag man befinner sig på en getfarm!

Dock var vi tvungna att resa vidare till Pershyttan, nästa etappmål. Pershyttan, ett par kilometer utanför Nora, är turistmålet nummer 1 i trakten. Det är en numera upprustad bergsmansby med massa lämningar från gruvtiden. Bland annat finns där Europas största vattenhjul. Det går också att besöka den nedlagda gruvan med guide, men det gjorde inte vi idag. I områdets hus bor de folk och allt är väldigt välskött och pittoreskt. Ett mycket trevligt område att strosa omkring i och det härliga vädret gjorde sitt till för att förgylla dagen!

Men ingen rast, ingen ro, vidare mot nästa mål, som var Bryggeriområdet i centrala Nora. Det är ett före detta bryggeriområde som har gjorts om till ett kultur- och hantverkscentrum. Där finns flera olika hantverksverkstäder, konstutställningar, små butiker och en trevlig restaurang. Någonstans brygger man hantverksöl också. Medans vi gick där kände vi alla att det var dags för lunch och då drog vi in till de centralare delarna av Nora för att äta på Karlssons Choice. Restaurangen låg i ett gammalt stall, såklart helt omgjort, och hade en mysig innergård där man kunde sitta.

Efter lunch släpptes medlemmarna ut för att "göra Nora" på egen hand, beväpnade med en karta över intressanta loppisbutiker och andra sevärdheter i den lilla staden. Vissa besökte järnvägmuseet

och såg gamla tågagnar, andra åt av den kända Nora-glassen, som görs där och bara kan köpas på deras egna glasskiosker och caféer. När vi kände att vi var mätta på Nora åkte vi vidare mot Sveriges minsta stad, Järle.

Järle är staden som aldrig blev av. Man ville bygga en stad i området runt Järleån, cirka 2 mil utanför Nora. Stadsprivilegier införskaffades, men tyvärr ville inte borgarna i Nora och Lindesberg flytta dit, de tycktes trivas där de var. Innan detta var utrett flödade entusiasmen och man byggde en järnvägsstation 1854, redan innan det fanns någon järnväg! Detta blev hela Sveriges allra första järnvägsstation. Men en järnväg byggdes i sinom tid och numera kan hugade spekulanter åka veteranåtgång vissa helger under sommaren mellan Nora och Järle. Vi stannade till och fotade den fina stationen och åkte sen vidare till Järle By, ett par kilometer bort, för vårt eftermiddagskaffe.

Järle by är mycket naturskönt beläget vid ån och där ligger Svalbo Café mitt i naturen. Vi kunde sitta ute och fika för att sen ta en promenad och titta på ån och den närbelägna keramikverkstaden där man kunde köpa fina prylar.

Nu var vi fullmatade med upplevelser och vägen hem bar längs slingrande cabbevägar tillbaka mot hotellet. Väl där väntade årsmötet och sedan ytterligare en tre-rättersmiddag i hotellets matsal med efterföljande relax i loungen.

Tiden går fort när man har roligt och på lördagen var det sista frukosten och avsked från Helene och hotellet, där alla var nöjda med både rum, mat och det fina bemötandet. Då gick färden mot Siggebohyttan, ytterligare ett turistmål i världsklass i Bergslagen. Det är en gammal bergsmansgård som är byggd i en ganska säregen stil åt en mycket, mycket rik man på tidigt 1800-tal, "Donald Trump-rik", som guiden Morgan sa. Morgan berättade om familjen som ägt gården i flera generationer och bodde där med många barn och pigor och drängar. Huvudbyggnaden är jättestor, har två våningar och massor med rum, alltifrån sovrum till paradrum för fester med väggmålningar. Man ville visa att man hade pengar. Familjens barn vidareutbildades vid fina skolor och universitet. Men allt har ett slut och redan på 1930-talet beslutade familjen att göra om gården till museum och den drivs nu av Örebro Läns museer.

Dagens sista sevärdhet blev Lindesbergs hembygdsgård, som till skillnad från de flesta hembygdsgårdar faktiskt ligger mitt i stan. Där blev vi väl mottagna av entusiastiska medlemmar från hembygdsföreningen som förevisade den miniatyrutställning av Lindesberg på 1920-talet som de arbetar med. Utställningen tar upp så gott som hela ytan i ett stort rum och visar alltifrån alla bostadshus till ån med tvättbryggor och sjukhus och begravningsplatsen och träd och mer därtill. Allt är mycket naturtroget gjort och de delade med sig av en del knep för miniatyr tillverkande. Vårdarna berättade också en del av Lindesbergs historia och satte det i sammanhang med hur staden såg ut på 20-talet, vilket var otroligt intressant. Det gör alltid mer för en upplevelse att höra någon berätta samtidigt!

Vi var dock tvungna att ta farväl av hembygdsgården och åka en kort tur genom staden, där vi fick några glimtar av deras enorma muralmålningar, för att luncha på golfklubben. En eller annan lunch på en golfklubb hör cabbe-träffar till. Alltid i fina områden, bra öppettider, gott om parkering. Så även här, där vi fick stora portioner god mat. Därefter tackade vi för träffen, tog vi tårdrypande farväl av varandra och lovade att ses på nästa träff!!